

MODERNĖJANTI KLASIKINIO KORUPCIJOS APIBRĖŽIMO LIETUVOJE KAITA

Doktorantė Aida Raudonienė

Lietuvos teisės universitetas, Teisės fakultetas, Kriminologijos katedra
Ateities g. 20, 2057 Vilnius
Telefonas 271 46 18
Elektroninis paštas criminolog@ltu.lt

Pateikta 2002 m. vasario 8 d.

Parengta spausdinti 2002 m. gruodžio 20 d.

*Recenzavo Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Kriminologijos katedros profesorė
dr. Genovaitė Babachinaitė ir šio Universiteto Socialinio darbo fakulteto Psichologijos katedros profesorius
habil. dr. Viktoras Justickis*

S a n t r a u k a

Akivaizdu, kad korupcija – tai vienas iš neigiamų kompleksinių socialinių reiškinių, sukeliantis aibę neigiamų padarinių socialinėje–politinėje, valstybės valdymo, ekonominėje bei tarptautinių santykių sferose. Korupcijai pažeidus visuomeninius santykius visuomenė nebepasitiki ne tik teisėtvarkos ir teisėsaugos institucijomis, bet ir valstybe, valdžia. Tai lemia tiek teorinių, tiek praktinių korupcijos problemų analizės ir sprendimų svarbą.

Prigimtinė prasme sąvoka korupcija dažniausiai siejama su neteisėtais valstybės tarnautojų veiksmais viešojo gyvenimo sferoje. Tačiau pastaruoju metu korupcija tapo aktuali ir privačiame sektoriuje, o tai lemia sąvokos transformaciją iš klasikinės (siaurosios) į moderniąją (plačiąją). Atsižvelgiant į susiklosčiusias aplinkybes ir pereinant prie naujų kovos su korupcija būdų, Lietuvai integruojantis į Europos Sąjungą bei atliekant teisės aktų derinimo procedūras mūsų valstybėje buvo priimta keletas naujų, prie antikorupcinių teisės aktų priskirtinų teisės aktų, korupciją traktuojančių plačiąją arba moderniąją prasme (Baudžiamasis kodeksas, Korupcijos prevencijos įstatymas, Nacionalinė kovos su korupcija programa). Nors tai ir sveikintina, tačiau reikia pažymėti, kad dėl kai kurių šių teisės aktų netobulumų taikant šiuos įstatymus ateityje gali kilti problemų privačiame sektoriuje, siekiant patraukti atsakomybėn asmenis už veiksmus, kuriais pasireiškia korupcija.

*„Korupcija – neišvengimas konstitucinės laisvės požymis“
Edvardas Gibonas (1737–1794)*

Korupcijos reiškinys buvo plačiai išplitęs visose visuomenės santvarkose. Kai kurie tyrinėtojai korupciją apibūdina kaip vieną seniausių nusikalstamos veikos formų.

Klasikinis korupcijos apibrėžimas, teigiantis, kad tai bendra valstybės liga, išliko ir mūsų laikais [1, p. 18], nors tikslaus ir universalus visas veikas apimančio korupcijos apibrėžimo, kurį galėtume laikyti dogminiu išeities tašku sprendžiant, ką laikyti korupcija, nėra. Pats terminas kilęs iš lotynų kalbos: „*corruptio*“ reiškia „gadinimas“, „papirkimas“ [2, p. 257].

Korupcijos reiškiniai tokie sudėtingi, jos formos bei tipologija skirtingose šalyse tokios įvairios, kad po ilgų bandymų suformuluoti visoms šalims vienodą apibrėžimą buvo suabejota, ar tai apskritai įmanoma. Kai kurie autoriai tvirtina, kad pasaulyje egzistuoja per 300 korupcijos apibrėžimų, bet, manau, reikėtų sutikti su D. Trangu, teigiančiu, kad tikrovėje yra tiek korupcijos apibrėžimų, kiek yra teisininkų, mokslininkų, tyrinėjančių ir analizuojančių šį socialinį reiškinį [3, p. 7–10].

Visus korupcijos apibrėžimus galima būtų suskirstyti į dvi rūšis pagal tai, kokią sferą jie apibrėžia, ar korupciją apibūdina siaurąja ar plačiąja prasme. Šis skirstymas grindžiamas at-

sižvelgiant į tai, ar korupcija apsiriboja tik valstybės tarnybos sfera, ar suvokiama plačiau – apima korupciją ir privačiame sektoriuje.

Klasikinė korupcijos sąvoka

Daugelis autorių, pavyzdžiui, J. Pope teigia, kad pačia paprasčiausia prasme korupcija yra piktnaudžiavimas galia, valdžia asmeniniais tikslais. Tokią korupcijos sampratą sudaro pareigūnų, politikų ar valstybės tarnautojų elgesys viešajame sektoriuje, kai jie nesąžiningai ir neteisiškai praturtėja, piktnaudžiaudami savo valdžia ir galia [4]. V. Tanzi [5, p. 8] taip pat korupciją sieja su valstybinės valdžios panaudojimu siekiant gauti asmeninės naudos.

C. J. Friedricho nuomone, korupcija yra toks elgesys, kuris nukrypsta nuo vyraujančių normų, standartų. Tai – iškreiptas elgesys, susijęs su ypatinga motyvacija, tiksliau sakant, su asmenine nauda sau. Tačiau nepaisant to, ar motyvacija yra, ar jos nėra, egzistuoja faktas, kad asmeninė nauda yra užtikrinama visuomenės sąskaita. Asmeninė nauda gali būti išreikšta pinigine forma, nors gali turėti ir kitokių formų. Korupcija egzistuoja, kuomet valdžios turėtojas, kaip atsakingas pareigūnas ar užimantis ypatingą postą, įgyja piniginius ar kitokius apdovanojimus. Valdžios turėtojas yra skatinamas atlikti tam tikrus veiksmus, už kuriuos jam suteikiamas atitinkamas atlygis ir taip daro nuostolius grupei ar organizacijai, kuriai priklauso [1, p. 15].

Pastaruoju metu įdomų korupcijos apibrėžimą, atskleidžiantį pagrindinius korupcijos atsiradimą lemiančius elementus, paskelbė korupcijos ekspertas R. Klitgaardas. Pagal šį apibrėžimą korupciją skatina viešųjų paslaugų monopolija, sprendimų priėmimo diskrecija (teisė spręsti kokį nors klausimą savo nuožiūra) bei atsakomybės už neteisėtus sprendimus nebuvimas [6].

Korupcijos modelis pagal R. Klitgaardą

Korupcija = monopolija + diskrecija – atsakomybė

Tokiu atveju išeitis yra viena – apriboti valstybės tarnautojų monopolinius sprendimus, priversti juos laikytis įstatymų, nustatant aiškią atsakomybę už priimto sprendimo padarinius bei atliekant sprendimo įgyvendinimo padarinių kontrolę.

Korupcijos problema pamažu tampa prioritetine tarptautinės bendruomenės problema [7, p. 235], todėl demokratinėse šalyse daugėja politinių ir visuomeninių iniciatyvų, skirtų kovai su korupcija. Viena pagrindinių jų problemų tai, kad nesama tikslaus korupcijos sąvokos turinio ir sampratos, kurie palengvintų suvokti ir taikyti korupcijos sąvoką ne tik teisėkūroje ir antikorupcinių įstatymų taikymo praktikoje, viešojo administravimo institucijų praktikoje, bet ir visuomenės teisinėje sąmonėje. Todėl pastaruoju dešimtmečiu iniciatyvos nustatyti bendrą korupcijos sąvokos apibrėžimą ėmėsi tarptautinės organizacijos.

Vienas seniausių, trumpiausių apibrėžimų aptinkamas Jungtinių Tautų Organizacijos informaciniame žinyne, skirtame tarptautinei kovai su korupcija. Šis apibrėžimas yra toks: „korupcija – tai piktnaudžiavimas valstybine valdžia siekiant gauti naudos asmeniniais tikslais“. Jau iš šio apibrėžimo matyti, kad korupcija neapsiriboja vien kyšininkavimu. Šis supratimas apima ir papirkimą, tarnybinių pareigų neatlikimą, nepotizmą (tarnybinės padėties naudojimas giminėms proteguoti) ir kitas korupcijos apraiškas. Panaši idėja pabrėžiama ir Jungtinių Tautų praktinių priemonių kovojant su korupcija vadove, kuris numato penkias grupes nusižengimų, laikomų korupcijos pasireiškimo formomis: pinigų (turto) pasisavinimas ir kiti valstybės nuosavybės perėjimo privačion nuosavybėn būdai; piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi; viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktai; turto ir pajamų nedeklaravimas; nepranešimas apie politinių partijų finansavimą [8].

Analogišką apibrėžimą vartoja ir Pasaulio bankas, teigdamas, kad „korupcija yra nusižengimas civilinei tarnybai, siekiant privačios naudos“. Ši samprata apima nederamą ir neteisėtą valstybės pareigūnų, taip pat politikų bei valstybės tarnautojų, kurių einamos pareigos sukuria galimybę valstybės lėšas bei turtą nukreipti sau ir savo bendrininkams, elgesį [9, p. 279].

Įtakinga visuomeninė tarptautinė kovos su korupcija organizacija „Transparency International“ korupciją apibrėžia kaip „piktnaudžiavimą viešojo gyvenimo sferoje siekiant asmeninės naudos“.

Lietuvos Respublikos Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatyme pateiktas toks korupcijos apibrėžimas: **korupcija** – asmens pažadėjimas, siūlymas ar davimas bet kokio neteisėto atlygio valstybės politikui, pareigūnui ar tarnautojui, taip pat valstybės politiko, pareigūno ar tarnautojo tiesioginis ar netiesioginis prašymas arba priėmimas bet kokio neteisėto atlygio sau ar kitam asmeniui arba priėmimas pasiūlymo ar pažado dėl tokio atlygio už tam tikrų funkcijų vykdymą ar nevykdymą, taip pat asmens pažadėjimas, siūlymas ar davimas bet kokio neteisėto atlygio bet kuriam asmeniui, kuris teigia galįs daryti įtaką valstybės politikui, pareigūnui ar tarnautojo sprendimams, taip pat asmens, kuris teigia galįs daryti įtaką valstybės politikui, pareigūnui ar tarnautojo sprendimams, tiesioginis ar netiesioginis prašymas arba priėmimas bet kokio neteisėto atlygio arba priėmimas pasiūlymo ar pažado dėl tokio atlygio, taip pat bendrininkavimas darant šioje dalyje nurodytas veikas [10, 2 str., 2 d.].

Latvijos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 2 straipsnyje nurodyta, kad korupcija – tai valstybės pareigūno neteisėtas pasinaudojimas savo padėtimi siekiant gauti materialinės arba kitokio pobūdžio naudos [11, p. 262]. Estijos Respublikos įstatymo 5 straipsnyje apie kovą su korupcija korupcinė veika apibrėžiama taip: tai pareigūno naudojimas savo tarnybine padėtimi savanaudiškais tikslais priimant nepagrįstus arba neteisėtus sprendimus arba nepagrįstų ir neteisėtų veiksmų atlikimas, arba teisėtų sprendimų nepriėmimas, ar teisėtų veiksmų neatlikimas [11, p. 134].

Išvardyti korupcijos apibrėžimai suponuoja korupciją „siaurąja prasme“, t. y. šių veikų subjektai esti tik valstybės tarnautojai. Dažniausiai turima omenyje valstybės valdymo, viešojo administravimo pareigūnas ar tarnautojas ir jo tarnyba. Tai gali būti mokesčių inspektorius, muitininkas, policijos pareigūnas, bet koks kitas valstybės tarnautojas, priimančias sprendimus valstybės vardu. Korupcijos sąvoka apima tik sferas, kuriose veikė valstybės tarnautojai ar politikai, turintieji „viešą įgaliojimą – dirbantys viešojo administravimo institucijose, parlamente, savivaldybėse“. Iš korupcijos sąvokos „iškrenta“ privataus verslo, taip pat žiniasklaidos sfera. Pavyzdžiui, privačios bendrovės atstovas paima atlygį iš konkuruojančios bendrovės ir daro pastarosios atžvilgiu naudingus (o jo bendrovei nenaudingus) sprendimus arba suteikia komercinę informaciją ir pan.

Moderni korupcijos sąvoka

Modernusis korupcijos apibrėžimas siejamas su korupcijos sąvoka plačiąja prasme.

H. Nilssonas nurodo, kad ši sąvoka apima visas socialinės veiklos sferas – privačią, viešąją, taip pat asmenis, atliekančius privačias bei viešąsias funkcijas (jeigu jie įgyja naudą, susijusios su tų funkcijų atlikimu [12, p. 89].

Privataus sektoriaus atstovų, tarptautinio aspekto įtraukimas į korupcinių santykių sferą praplečia korupcijos turinio traktavimą, padidina korupcijos subjektų skaičių. Korupcijos subjektai šiandien gali būti ne tik valstybės pareigūnai ar tarnautojai, bet ir privačių, komercinių struktūrų vadovai bei tarnautojai, kurie atlikdami ar neatlikdami jiems pavestas funkcijas siekia neteisėtos naudos sau arba kitiems asmenims.

Dauguma korupcijos sąvokos apibrėžimų korupciniu elgesiu laiko tai, kai bet kuris asmuo, paskirtas ar įgaliotas atlikti bet kokias pareigas, susijusias su bet koku pavestu reikalu, veikia nesąžiningai. Šis korupcijos apibrėžimas aiškina, kad korupcija yra susijusi ne tik su valstybės tarnautojais, bet taip pat ir asmenimis, galinčiais paveikti valstybės reikalus dėl savo ekonominio ar politinio statuso, arba tais, kurie tvarko valstybės finansus ar turtą. Europos Komisija kovą su korupcija apibūdina plačiąja korupcijos sąvoka, kaip antai, korupcija yra disciplinos nesilaikymas; ji artimai susijusi su piktnaudžiavimu galia, valdžia arba etikos normų nesilaikymu priimant tam tikrus sprendimus, kurie atitinkamai yra atliekami dėl pernelyg didelių paskatinimų arba naudos sau [13, p. 20].

Jungtinių Tautų antikorupcinės konvencijos projekte pateikiamas toks korupcijos apibrėžimas – tai „pasiūlymas, pažadas ar davimas bet kokios naudos kitam asmeniui už neteisėtą atlygį, kad būtų atliktos arba neatliktos to asmens pareigos, arba kurstymas priimti kokią nors naudą kaip neteisėtą atlygį arba jos priėmimas už pareigų atlikimą ar neatlikimą“ [14].

Manychiau, kad šiuo metu nėra didesnio skirtumo, ar kyšį priima arba duoda valstybės tarnautojas ar privataus verslo atstovas.

Pagrindą taip suprasti korupciją padėjo Europos Tarybos kovos su korupcija grupės „darbinis“ apibrėžimas, korupciją apibūdinantis kaip kyšininkavimą ir bet kokią kitą veiksmą, susijusį su asmenimis, kuriems suteikta valstybinio ir privataus sektoriaus atsakomybė ir kurie pažeidžia savo įsipareigojimus kaip valstybės pareigūnai, privataus sektoriaus darbuotojai, nepriklausomi verslininkai arba bet kokio kito statuso asmenys, jį panaudojantys nepelnytai naudai įgyti sau arba kitiems. Šiame apibrėžime bet koku kitu veiksmu gali būti laikomas sukčiavimas, neteisėti mokėjimai, balsų ar pareigų pirkimas ir pardavimas, neteisėta politinė parama, piktnaudžiavimas įgaliojimais, valstybės lėšų išseikvojimas. Šiuo atveju korupcinių veiksmų subjektas gali būti tiek valstybės tarnautojas, tiek kitas asmuo. Toks platus korupcijos apibrėžimas apima ne tik valstybinę tarnybą bei tarnybą privataus verslo sferoje, bet ir politinę veiklą.

Iš esmės korupcinių santykių subjektas gali būti ir juridinis asmuo. Tačiau jo vaidmuo korupciniuose santykiuose gali būti skirtingas. Viena vertus, juridiniam asmeniui atstovaujantys fiziniai asmenys gali tik pasinaudoti juridiniu asmeniu siekdami neteisėtos asmeninės naudos. Tuo atveju juridinis asmuo daugiau yra korumpuoto asmens darbo įrankis nei realus korupcinių santykių subjektas. Kita vertus, papirkinėjama gali būti siekiant realios neteisėtos juridinio asmens naudos.

Visa tai įvertindamos Europos Tarybos narės ir kitos valstybės, įsitikinusios dėl reikmės siekti bendros baudžiamosios politikos visuomenei nuo korupcijos ginti, 1999 m. sausio 27 d. pasirašė Baudžiamosios teisės konvenciją dėl korupcijos. Ši konvencija įteisina aktyviojo (papirkimas) ir pasyviojo (kyšio paėmimas) kyšininkavimo veikų ne tik valstybiniame, bet ir privačiame sektoriuose [15, 2, 3, 7, 8 str.] sąvokas, kuriomis remiantis dažnai sudaromas korupcijos apibrėžimas. Taip pat ši konvencija įpareigoja valstybes, konvencijos dalyves, numatyti baudžiamąją juridinių asmenų atsakomybę už korupcinius nusikaltimus. Tai atsispindi daugelio Europos šalių ir kitų valstybių, ratifikavusių ir pasirašiusių šią konvenciją, baudžiamuosiuose įstatymuose.

Pavyzdžiui, Belgijos Baudžiamojo kodekso 504 straipsnio 2 paragrafas inkriminuoja aktyviąją privačią korupciją – tai siūlymas asmeniui tiesiogiai arba per tarpininkus, arba pa-

žadas gauti naudos sau arba trečiam asmeniui [11, p. 55]. Švedijos baudžiamojo kodekso 17 skyriaus 7 dalis (kyšininkavimas) taikoma vietos ir užsienio, valstybinio bei privataus sektoriaus darbuotojams ir vietiniams asmenims bei užsieniečiams, kuriems einant atsakingas pareigas buvo patikėtos tam tikros užduotys [11, p. 376].

Panašius plačius korupcijos privačiame sektoriuje apibrėžimus pateikia Vokietijos, Kipro, Suomijos, Prancūzijos, Vengrijos, Ispanijos bei kitų užsienio šalių antikorupciniai teisės aktai.

Taigi platus korupcijos apibrėžimas turėtų riboti neteisėtas veikas ne tik viešojo administravimo, bet ir politinių santykių, rinkiminių kampanijų, žiniasklaidos bei privačiame sektoriuose. Galima manyti, kad ir šis sąrašas nėra galutinis.

Korupcijos sąvokos problemos nacionaliniu aspektu

Prieš priimant Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymą Lietuvos teisės aktuose žodis korupcija buvo vartojamas kaip terminas, kaip visiems įprasta ir žinoma bendrinė sąvoka. Įstatymai neatskleidė korupcijos prasmės, nepateikė korupcijos apibrėžimo, tai buvo vienas esminių jų trūkumų. Vis dėlto Lietuvos teisės aktuose apie šios sąvokos sampratą ir turinį kai kuriais atvejais buvo galima spręsti iš konteksto, kai kurių straipsnių formuluočių [16, p. 12]. Šiuo metu klasikinis korupcijos apibrėžimas (apimantis tik valstybės tarnybą) pateiktas Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatyme [10, 2 str.].

Naujajame baudžiamajame kodekse, įsigaliosiančiame 2003 m. gegužės 1 d. [17; 18], atskirai apibūdinto korupcijos nusikaltimo nerasime. Jame korupcija yra išreikšta ir tokiomis nusikalstamomis veikomis, kaip kyšininkavimas, papirkimas, tarpininko kyšininkavimas, piktnaudžiavimas, tarnybos pareigų neatlikimas [17, 225–229 str.].

Korupcijos prevencijos įstatymas įvardija tokius korupcinius nusikaltimus – tai kyšio priėmimas, papirkimas, kitos nusikalstamos veikos, jeigu jos padaromos viešame sektoriuje ar siekiant asmeninės naudos [19, 2 str. 2 d.].

Atsižvelgdama į dabartinę mūsų šalies specifiką ir jai įtaką darančius veiksnius manau, kad šiandieninėmis sąlygomis mūsų valstybei aktualesnė platesnė arba moderni korupcijos traktuotė. Ji pabrėžia ne tik valstybės pareigūno ar tarnautojo vaidmenį korupciniuose santykiuose, bet ir privataus verslo atstovų nusizengimus savo tarnybos interesams.

Lietuvos Respublikos Seimas 2002 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. IX–711 priėmė Lietuvos Respublikos nacionalinę kovos su korupcija programą, kurioje atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos ir tarptautinių organizacijų teisės aktus ir aktualią situaciją abstrakčiai teigiama, kad korupcija yra bet koks valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens elgesys, neatitinkantis jiems suteiktų įgaliojimų ar nustatytų elgesio standartų, arba tokio elgesio skatinimas siekiant naudos sau ar kitiems asmenims ir taip pakenkiant asmenų ir valstybės interesams [20, 5.3 punktas]. Ši sąvoka atitinka jos aiškinimą naujajame baudžiamajame kodekse [17, 230 str. 3 d.], kur, valstybės tarnautojui prilyginamas asmuo, kuris dirba bet kokioje valstybinėje, nevalstybinėje ar privačioje įstaigoje, įmonėje ar organizacijoje arba verčiasi profesine veikla ir turi atitinkamus viešojo administravimo įgaliojimus, arba teikia viešąsias paslaugas, išskyrus ūkines ar technines funkcijas atliekantį asmenį.

Iš pirmo žvilgsnio ši traktuotė lyg ir atitinka modernųjį korupcijos supratimą, numatantį atsakomybę už korupcines veikas asmenims, dirbantiems privačiame sektoriuje ar besiverčiantiems profesine veikla, tačiau jie turi turėti viešojo administravimo įgaliojimus arba teikti viešąsias paslaugas. Būtent tai leidžia manyti, kad asmenys, dirbantys privačiame sektoriuje, vis dėlto gali išvengti atsakomybės už veiksmus, kuriais pasireškia korupcija, juolab, kad yra panaikinti baudžiamojo kodekso straipsniai: komercinis papirkimas ir nepagrįsto atlyginimo priėmimas, numatę atsakomybę už veiksmus, kuriais korupcija pasireiškia privačiame sektoriuje [21, 12, 13 str.].

Štai Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme [22, 3 str. 1 d.] ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo pakeitimo įstatyme [23, 2 str. 1 d.] nurodoma, kad viešasis administravimas – įstatymais ir kitais teisės aktais reglamentuojama

valstybės ir vietos savivaldos institucijų, kitų įstatymais įgaliotų subjektų vykdomoji veikla, skirta įstatymams, kitiems teisės aktams, vietos savivaldos institucijų sprendimams įgyvendinti, numatytoms viešosioms paslaugoms administruoti ir teikti.

Kiti įstatymų įgalioti subjektai – tai įvairios privačios bendrovės, vykdančios savivaldos institucijų sprendimus, teikiančios viešąsias paslaugas ir jas administruojančios (pvz., privati gydymo ar auklėjimo įstaiga). Tačiau į šią kategoriją nepatenka nei žiniasklaidos atstovai, rašantys straipsnius, neatitinkančius tikrovės, nei bendrovių vadybininkai, pasirašantys įvairias sutartis, nei kiti privatūs subjektai.

Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas [22, 3 str. 20 d.] numato, kad viešoji paslauga – valstybės ar savivaldybių įsteigtų specialiųjų įstaigų bei organizacijų veikla, teikianti gyventojams socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ir kitas įstatymų numatytas paslaugas. Įstatymų numatytais atvejais bei tvarka viešąsias paslaugas gali teikti ir privatūs asmenys.

Įstatymas reikalauja, kad tai būtų specialios įstaigos ar organizacijos, įsteigtos valstybės ar savivaldybės, pavyzdžiui, mokslo, viešosios ar komunalinės paslaugas teikiančios įstaigos, kurios pajamas užsidirba pačios (ir tik išimtiniais, įstatymų numatytais atvejais – privatūs asmenys). Ši įstatymo nuostata netaikoma, pavyzdžiui, privačių bendrovių vadybininkams arba žurnalistams, nors Europos Tarybos Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos, kurią ratifikavo Respublikos Seimas [24; 25], reikalauja kriminalizuoti aktyvųjį (papriskai) ir pasyvųjį (kyšio priėmimą) kyšininkavimą privačiame sektoriuje. Pavyzdžiui, kriminalizuojant aktyvųjį kyšininkavimą kiekvienai šaliai būtina priimti tokius teisės aktus ar imtis priemonių, kad pagal savo vietos teisę plėtojant verslą būtų laikomi nusikaltimais veiksmai asmens, kuris tiesiogiai arba netiesiogiai žada, siūlo ar duoda bet kokį neteisėtą atlygį bet kuriam asmeniui, vadovaujančiam arba einančiam kokias nors pareigas privataus sektoriaus subjektuose, už atlikimą ar neatlikimą savo paties arba bet kurio kito asmens interesais veiksmų, kuriuos jis turėjo atlikti eidamas pareigas [15, 7 str.].

Atsižvelgdama į tai manau, kad siekiant kovoti su korupcijos apraiškomis ne tik valstybiniame, bet ir privačiame sektoriuje būtina plėsti korupcijos sampratą ir parengti aiškų ir tikslų teisinį korupcijos apibrėžimą. Tiksliai paaiškintą sąvoką būtų lengviau taikyti teisėkūroje, viešojo administravimo institucijų praktikoje, ją geriau suvoktų visuomenė, būtų lengviau deramai taikyti antikorporcinius įstatymus.

Siūlau korupciją apibrėžti taip: **tai tyčiniai asmens veiksmai, kuriais tiesiogiai arba netiesiogiai žadamas, siūlomas, duodamas, prašomas ar priimamas neteisėtas atlygis siekiant asmeninės naudos sau ar kitiems asmenims už tam tikrų funkcijų atlikimą arba neatlikimą.**

Toks pasirinkimas aiškintinas šiais motyvais:

- efektyvios modernią traktuotę atitinkančios antikorporcinės priemonės turi būti taikomos ne tik valstybės, bet ir privataus verslo interesams ginti;
- Europos Tarybos baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos reglamentuoja ne tik valstybės pareigūno ar tarnautojo, bet ir visų privataus verslo atstovų bei juridinių asmenų atsakomybę už korporcinius nusikaltimus.

Išvados

1. Aiškiai apibrėžtos korupcijos sąvokos Lietuvos Respublikos teisės aktuose būtinybę lemia poreikis, kad ji būtų vienodai suvokiama ne tik teisėkūroje bei prie antikorpucinių priekirtinių įstatymų taikymo praktikoje, viešojo administravimo institucijų veikloje, bet ir visuomenės teisinėje sąmonėje.

2. Klasikinės korupcijos sąvokos modelis teisinėje valstybėje pamažu tampa atgyvena, „iškrenta“ iš valstybės tarnybos bei jos subjekto ribų ir keičiasi į moderniąją korupcijos koncepciją, apimančią visas socialinės veiklos sferas.

3. Modernios korupcijos sąvokos įteisinimas Lietuvos Respublikos teisės aktuose jau tapo įsipareigojimu ratifikavus Europos Tarybos baudžiamosios teisės konvenciją dėl korupcijos, derinant teisės aktus stojant į Europos Sąjungą bei apskritai žengiant teisinių įstatymų, pripažįstančių individo primatą prieš valstybę, link.

LITERATŪRA

1. **Friedrich C. J.** Corruption Concepts in Historical Perspective // Heidenheimer A. J., Johnston M., LeVine V. T. Political Corruption, 1997.
2. **Tarptautinių** žodžių žodynas. – Vilnius, 1999.
3. **Trang D. V.** Foreword // Trang D. V. Corruption & Democracy: Political Institutions, Processes and Corruption in Transition States in East – Central Europe and in the former Soviet Union. – Institute for Constitutional & Legislative Policy, 1994.
4. **Pope J.** Confronting Corruption: The Elements of a National Integrity System, 2000. <http://www.transparency.org/soursebook/index.html>
5. **Tanzi V.** Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope and Cures: IMF Working Paper, 1998.
6. **Klitgaard R.** Combating Corruption and Promoting Ethics in the Public Service, 2000. <http://www.oecd.org>
7. **Ackerman S.–R.** Korupcija ir valdžia: priežastys, padariniai ir reforma. – Vilnius, 2001.
8. <http://www.ods.un.org/>
9. **Langseth P.** An Effective Tool to Reduce Corruption. Responding to Challenges of Corruption. – Rome/Milano, 2000. Publication No. 63.
10. **Lietuvos Respublikos** specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas // Žinios. 2000. Nr. 41–1162.
11. **Vander Beken T., De Ruyver B., Siron N.** The organization of the fight against corruption in the Member states and candidate countries of the European Union. – Antwerpen, 2001.
12. **Nilsson H.** Substantive Criminal Law: Corruption and Money Laundering / Corruption and Democracy. Institute for Constitutional and Legislative Policy, affiliated with Open Society Institute, 1994.
13. **Community** legislation in force / Corruption and branches of Discipline / Fight against corruption / Document 398Y0722(02) // Official Journal. 1998. C230.
14. **The Draft** of United Nations Convention against Corruption. <http://www.ods.un.org/>
15. **Europos Tarybos** baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos Nr. 173. <http://www.lrs.lt>
16. **Panomariovas A., Čepas A., Gaidys V. ir kt.** Korupcinės situacijos Lietuvoje preliminarinis įvertinimas bei kovos su korupcija strategijos metmenų parengimas. – Vilnius, 1999.
17. **Lietuvos Respublikos** baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas // Žinios. 2000. Nr. 89–2741.
18. **Baudžiamojo** kodekso, patvirtinto 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII–1968, Baudžiamojo proceso kodekso, patvirtinto 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. IX–785, bei Bausmių vykdymo kodekso, patvirtinto 2002 m. birželio 27 d. įstatymu Nr. IX–994, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. <http://www.lrs.lt>
19. **Lietuvos Respublikos** korupcijos prevencijos įstatymas // Žinios. 2002. Nr. 57–2297.
20. **Lietuvos Respublikos** Seimo 2002 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. IX–711 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ // Žinios. 2002. Nr. 10–355.
21. **Baudžiamojo** kodekso 7(1), 32, 35, 282, 284, 290 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 11(1), 22 (1), 32(2), 302 (2) straipsniais ir 319, 320 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas // Žinios. 2002. Nr. 15–555.

22. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas // Žinios. 1999. Nr. 60–1945.
23. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas // Žinios. 1999. Nr. 13–308.
24. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl baudžiamosios teisės dėl korupcijos ratifikavimo // Žinios. 2002. Nr. 23–851

Transmission of the Classical Corruption Definition in Lithuania towards the Modern One

Doctoral Candidate Aida Raudonienė

Law University of Lithuania

SUMMARY

During the process of Lithuania's integration to the European Union, as well as performing the alignment of legislation, a new topicality has recently emerged, i.e., the definition of the concept of corruption, and it is precisely this issue which is being tackled herein.

The need of a clearly defined concept of corruption in the legal acts of the Republic of Lithuania is determined by its unanimous perception not only in the legislative procedure and the practice of application of anti-corruption laws, or in public administration institutions, but also by the civic society.

The model of the classical corruption definition in the rule of law gradually turns into a relic, „falls out“ of the context of the civil service and its subject and transforms itself into a modern corruption concept comprising all of the aspects of social life.

Institutionalisation of the modern corruption definition into the legislation of the Republic of Lithuania has become an obligation after the Council of Europe Criminal Law Convention on Corruption was signed, as well as following the legislation alignment and, in general, heading towards such legal acts which acknowledge precedence of the individual over the state.

